

Z XIX. OBČINSKE REVİJE PEVSKIH ZBOROV

Tem manj zborov – boljša kakovost

Če že kaj, potem je zborovsko petje tista umetniška vrsta, kjer se okusi ljudi močno razhajajo. Medtem ko je enim dovolj, da zbori kot nosilci dragocenega ljudskega kulturnega blaga sploh še obstajajo, drugi terjajo vse večjo profesionalizacijo, če že ne kar absolutno popolnost.

Moški pevski zbor KPŠRD »Karel Jeraj« med nastopom

Za letošnje, že devetnajsto občinsko srečanje pevskih zborov, ki so ga pripravili (21. aprila) v osnovni šoli Marjan Novak-Jovo na Viču, bi lahko rekli, da sodi nekam na raven tistih, ki smo jih videli do zdaj. Brez posebnih ambicij po kakršnemkoli »izjemnem« pevskem dogodku, zato pa je 12 zborov, kolikor so jih predstavili, spet pričaralo prijeten glasbeni večer, ki je moral vsaj tu ali tam ogreti tudi bolj izbirčnega ljubitelja zborovskega petja.

Na odru s kar se da preprosto scenografijo (drevesna veja s svetlimi papirnati listi, ki so jo pripeli na modre

zaves) se je najprej predstavil moški pevski zbor KPŠRD »Karel Jeraj« pod vodstvom Venteslava Zadravca. Slepici pevci so se morali držati za roke, ko so prihajali na oder, zato pa so njihove pesmi »Zdravljica«, »Kolo« in »Rož, Podjuna, Zila«, ki so jih zapeli, izzvenele prijetno in lahkotno, brez občutnih izvajalskih nihanj, ki so tako značilna za nekatere zborce. Tudi glasovi samih pevcev so dobri, zdravi.

V podobni kakovostni razred bi nemara lahko prisodili tudi mešani pevski zbor KD Rakitna, ki je nastopil takoj za njimi. Čeprav še mlad in brez zadostnega števila sopranov, je zbor občutno zapel venček otožnih gorenjskih pesmi (pod vodstvom Jelke Beltram-Kovačič), za kar je prejel tudi zaslužen aplavz občinstva. Tu so se še zlasti odlikovali solisti, izostreno poznavalec uho (teh je bilo v dvorani kar nekaj) pa je zaznalo tudi temperamentno, vsečno diriganje in dobro intonacijo.

Nastopajoče zborce je rutinirano poveljeval Matko Zdešar, uvodoma pa je nekaj besed spregovoril tudi letošnji jubilar Radovan Gobec, ki je zborovodjem izročil simbolična darila. Mimo njega sta se revije udeležili tudi Cvetko Budkovič in urednik »Naših zborov« Jernej Habjanič.

Od pevskih zborov, ki so sledili, velja omeniti ženski zbor DPD »Svoboda« Podpeč-Presejce, pa moški zbor KUD »Primož Trubar« Velike Lašče, mešani zbor Agrotehnika-Gruda-Plutal, moški komorni pevski zbor KUD Iška vas, še posebej pa ženski zbor KUD Brezovica, moški zbor Mizarstvo Ig pod odličnim vodstvom Toneta Galvana in mešani pevski zbor PD Horjul, nastop je bil posrečen – zborovodkinja Asta Jakopič zares ve, kako se dirigira.

Žal se nekateri udeleženi zbori niso dosledno držali najavljene programa, enega pa sploh ni bilo, kar je bila neverjetna pomanjkljivost.

BRANKO VRHOVEC

29 slikarjev v OŠ »Marjan Novak-Jovo«

Na naših solah prav redko doživimo čast, da se nam skupaj predstavi večje število vrhunskih likovnih umetnikov. Posebna izjema je prav gotovo zdaj že tradicionalni likovni salon na osnovni šoli Marjan Novak-Jovo na Viču, kjer je letos (že četrthi po vrsti) predstavilo svoja dela kar 29 znanih slikarjev in kiparjev, ki živijo ali delajo v okolišju te šole.

Čeprav pripadniki najrazličnejših slikarskih smeri, se je vsa ta številčna družina likovnih umetnikov ali bolje njihovih del, zivala v kar posrečeno celoto. Obiskovalci – strokovno podkovani in navadni laiki, so se lahko »sprehodili« skozi pravcato nanizanko najrazličnejših likovnih zvrsti: od klasičnih, realistično zasnovanih krajin in portretov, pa do ultramodernih abstraktnih kompozicij. Tu sta bili samo na primer pravilnični sanjski podobi znane otroške ilustratorke Marije Lucije-Stupice, pa krajine in tihožitje Tineta Gorjupa, zamolko temačna pejsaža Vide Fakin, oglate »kubistične« kompozicije Tomaža Gorjupa, da ne omenjamo dovršenih (abstraktnih) barvnih poigravanj Andreja Jemca, »razjedjenih« skulptur

Razstavljene slike so bile za marsikoga zanimiva paša za oči

Janeza Boljke, opominjajočih kipcev Stojana Batiča in »otroško« Janez Vizjak, ki je visel z balkona avle, približal svojevrstno motivsko domiselnost in dokaj jasno avtorjevo sporočilo, ogromna sedeča »Gorila« Janeza Boljke na tleh pa nas navdušila s svojo kipečo kovinsko govornico. Skulptura je menda ocenjena kar na 16 starih milijard!), nam je matissovska »Legenda o Taliži in njenemu sinu« Marjana Kozamernika s svojim belim krilatim Pegazom, trojico ritkastih amorčkov in Parnason približala predvsem bogat domišljjski svet starogrške mitologije. »V Korziški 82« Milana Rijavca z okleščeni drevjem in kovinskimi razbitinami na tleh je bilo slutiti znano tragedijo našega turističnega letala na korziški gori San Pietro, v »Počitku na Lokrimu« Tince Stegovec pa spokoyno letovanje na tem otočku kraj Dubrovnik.

»Razstava se mi zdi kar zanimiva,« je predstavljeni likovni izbor ocenila študentka Mojca Kovačič z Rakitne, saj so predstavljeni prav vse likovne zvrsti. Seveda so mi bolj všeč realistične krajinske slike, ki imajo bolj jasno sporočilo. Še posebej so se mi dopadle slike Tineta Gorjupa. Od abstraktnih slik me je najbolj navdušil Jemec, ki je s svojim edinstvenim nanašanjem barv po mojem dosegel zares izviren stil. Od skulptur pa najbolj navdušuje Janez Boljka in Drago Tršar. Škoda je le, ker organizatorji niso pripravili kakega kataloga ali prospekta, da bi obiskovalci laže doumeli, kaj predstavljajo razstavljene izdelki.

Razstava je bila po mnenju ravnatelja šole Franca Malovrha tudi koristen prispevek k estetski vzgoji otrok. Tembolj, ker (kot pravi) vsako leto odkrijejo kakega novega umetnika, ki se vključuje v to njihovo šolsko likovno tradicijo. To pa navadno pomeni nov likovni jezik in nove dragocene izkušnje.

BRANKO VRHOVEC

Sedem let Pihalnega orkestra Vič-Rudnik

Šestega maja je minilo sedem let, odkar so se na pobudo ZKO, občinskih družbenopolitičnih organizacij, glasbene šole občine Vič-Rudnik ter ostalih ustanoviteljev, mladi glasbeniki (večinoma dijaki naše glasbene šole) dogovorili o ustanovitvi pihalnega orkestra Vič-Rudnik. Orkester je bil ustanovljen v prostorih Tobačne tovarne, kjer je gostoval več kot štiri leta. Še enkrat se zahvaljujemo delovnemu kolektivu Tobačne tovarne za pomoč, brez katere ta mladi kolektiv ne bi mogel delovati. Tudi danes, poleg DO Plutala, ki ima skoraj največji delež za obstoj in delo pihalnega orkestra ter drugih ustanoviteljev, je še zmeraj prispevek TTL zelo velik.

Orkester v zadnjih treh letih deluje v prostorih OŠ X. SNOUB Ljubljanske v Trnovem. Ustvarili smo zelo dobre odnose in razvili sodelovanje v skupnih nastopih in nadaljnjih usmeritvah mladih ter skupnem delu z glasbeno šolo v vzgoji novih kadrov za pihalni orkester. Moramo poudariti tudi to, da je skoraj polovica članov našega mladega kolektiva izšla, odnosno izhaja prav iz Trnovske šole. Torj, orkester je sestavljen v glavnem iz mladih prebivalcev Trnovca. Za to sodelovanje se moramo zahvaliti tudi vodstvu in vsem pedagogom te šole.

Orkester je v sedmih letih svojega delovanja imel več kot stotideset nastopov, največ na območju občine. V zadnjih dveh letih smo začeli razširjati krog svojih nastopov. Posebno v tem letu so nastopi številnejši izven občinskih meja in to: pet nastopov na Gospodarskem razstavišču na sejmu Alpe-Adria, dvakrat v glasbenem

paviljonu Lesnine v parku. Načrtujemo nastope s turističnimi delavci Slovenskega primorja in da bi prišli v stalni program turistične ponudbe na naši obali. Prav tako so v teku dogovori za nastope v zamejstvu v sodelovanju z glasbeno matico v Trstu.

Moramo povedati tudi to, da je orkester prvič sodeloval na tekmovalnem pihalnem orkestru tretje skupine v letu 1988 in si priboril bronasto kolajno, kar je velik uspeh za ta mladi kolektiv.

Poleg skromne, vendar bistvene pomoči viškega gospodarstva orkester ne bi mogel delovati brez entuziazma in samoodrekanja mladih glasbenikov, ki poleg svojih precejšnjih obveznosti najdejo čas tudi za muziciranje. V zadnjem času orkester organizira v sodelovanju z Gostinskimi podjetjem Vič odnosno z delavci gostilne Vrba in Turističnim društvom Trnovo promenade koncerte. Ti so vsako sredo na vrtu gostilne Vrba in se odvijajo v skupnem interesu razširjanja glasbene kulture, čim boljše ponudbe turističnega Trnovca ter oživiljanja spominov na Vrbo iz Prešernovih časov.

Ti... Kaj reči ob sedmi obletnici... Še na mnoga leta mladim glasbenikom, da bi z ubranimi zvoki melodij pridobili čimvečji krog poslušalcev in da bi ljudem skrajšali čas v težkih trenutkih življenja in dela ter jim podarili nekaj prijetnih in srečnih trenutkov v vsem svojem glasbenem izrazu.

Dirigent orkestra: Josip Grgasovič

KULTURNI UTRINEK IZ VELIKIH LAŠČ

Od monodramskega »pogovora z Goyo« do kipa Martina Krpana

Prišče za sleherni okus sprejemljivega odrskega glumaštva, nekaj zares dobrih likovnih umetnin, kanček (kulturnih) spominov, še več pa načrtov in neprikrutih želja, kako s pravnimi prijemi se popostriti ta krajevni kulturni »zaloga«.

To naj bi bil nekakšen bežen postržek vsega tistega, kar se ta hip dogaja na kulturnem prizorišču Velikih Lašč, če smemo tako imenovati najnovejša prizadevanja tamkajšnjega KUD »Primož Trubar«, ki prav te dni za svoje delo prejema Srebrno priznanje OF slovenskega naroda.

Iz te zgolj na hitro pobrane velikolaške kulturne ponudbe, brez dvoma izstopa sveženj prireditev, ki so jih pripravili v minulem aprilu. V piclih nekaj tednih so spravili skupaj nastop Jerca Mrzel s slovenskimi ljudskimi pesmimi in Andreja Kurenta z Andričevim »Pogovorom z Goyo«, zraven tega pa še likovno kolonijo slikarjev-krajinarjev na čelu z Jožetom Cento in razstavo učencev domače osnovne šole.

Kot nam je povedal predsednik KUD »Primož Trubar« Janez Gruđen, gre pri tem zgolj za nadaljevanje neke kulturne tradicije.

»Gostovanja kulturnikov in umetnikov pri nas niso nič novega,« pravi »Jerca Mrzel je tu gostovala že lani, pa tudi Andrej Kurent je poprej že večkrat (brezplačno) nastopal na Rašci, pri nas je režiral, ali pa gostoval z deli, ki jih je zrežiral drugod. Domači slikar Jože Centa pa je to pot pripeljal svoje slikarske kolege že osmič.

Nastop Andreja Kurenta v nedeljo, 23. aprila z Andričevim »Pogovorom z Goyo« je bil vsekakor edinstveno doživetje. Igralec je iz velike bale blaga kar sam naredil sceno in sicer v piclih desetih minutah! S tem nas je vse presenetil. To je bilo zares pravo gledališče enega.

Tudi likovna kolonija na Trubarjevi domačiji je bila nekaj posebnega, saj so bili predstavljeni izključno domači (krajski) motivi, vsi slikarji pa so prišli na Raško na lastne stroške. Do 26. aprila so se s svojimi likovnimi in drugimi ročnimi izdelki tu predstavili tudi učenci OŠ »Primož Trubar«, ki bodo na Trubarjevo znova prišli zdaj na dan šole. Tako je razstavni prostor na Rašci za letošnje leto že v celoti oddan.

Andrej Kurent med nastopom. V ozadju ko-roški ženski pevski zbor

Ob tem razgibanem kulturnem programu, je bila predstavitev videokasete z »Življenjem in smrtjo Primoža Trubarja« Jožeta Javorška le še koristno kulturno-pedagoško dopolnilo. Kaseto je KUD »Primož Trubar« dobil od ljubljanske televizije, zraven nje pa premore še film domačina Marjana Sedeja o Trubarjevi proslavi leta 1986 (in njenih pripravah) – kakor jo je videl skozi svoje oči šolar. Radi bi iz Arhiva Slovenije dobili tudi kaseto z dokumentarcem Božidarja Jaka iz leta 1952, ko so odkrili spomenik Trubarju, z ljubljansko televizijo pa se dogovarjajo, da bi jim prenesla na video tako Trubarjevo proslavo (iz leta 1986) kot Levstikovo iz leta 1981.

Za turiste in druge prišleke bo še ta mesec na voljo poseben kulturni vodnik po Rašci in okolici, ki ga pripravlja domači KUD.

S primerno kulturno-zgodovinsko simboliko pa nameravajo nenazadnje ozaljšati tudi sam kraj. Med Levstikovimi Retjami in Velikimi Laščami naj bi zrastle orjaški leseni Martin Krpan, ki ga pripravlja akademski kipar Stane Jarm iz Kočevja. Umetnik je že lani izdelal leseno »Piščo roko«, ki s svojo simboliko in preprosto figuralko zdaj krasi Trubarjevo domačijo.

B. VRHOVEC

PREŠERNOVCI V HUMANI AKCIJI

Spominska plošča v Krvavich

Na dan praznika KS Iška vas 6. maja so Prešernovci skupaj s krajin v Iškem vintgarju odkrili skromno spominsko ploščo v spomin na prenos ranjencev v letu 1943 na Dolenjsko. Čeprav je bilo odkritje plošče v izredno strmeh, skoraj neprehodnem terenu in kar celo uro hoda iz doline, se je ob plošči zbralo 25 prešernovcev (med njimi 8 udeležencev pohoda) okoli 20 krajanov ter 25 učencev iz osnovne šole v Iškem vintgarju z učiteljsko na čelu. Tu je bil tudi Jože Jakovič, eden od prenešenih ranjencev. To je sicer mesto, kjer je bila partizanska bolnišnica »Krvavice«. Poleg obnovljenih objektov nekdanje bolnišnice pelje planinska pot, katera je dobro obeležena od doma v Iškem vintgarju in je bolnišnico ne glede na strmine zelo lahko najti.

Ob odkritju plošče so učenci pod vodstvom Marije Horvat izvedli lep kulturni program, v slavnostnih besedah pa je bilo poudarjeno naslednje: iz skromne vsebine zapisa na spominski plošči veže vsa humanost do človeka in globoka skrb za ranjene borce, ki je vladala v vrstah in srhch partizanov v času NOB.

V avgustu leta 1943 je Prešernova brigada (takrat gorenjska brigada) prišla iz Gorenjske po tragediji na Zirovskem vrhu – na Dolenjsko in nekaj časa ostala na Krimu. Življenje je bilo zaradi pomanjkanja hrane in pitne vode skoraj nevdržno. Prešernovci pa so kljub temu bili zadovoljni, saj so se otresli nepotrebne konspiracije, saj so vsak večer lahko celo na glas zapeli, na kar na Gorenjskem niso smeli niti pomisliti. Štirinajstredno bivanje v Krimskih gozdovih je bilo za borce brigade prava prelomnica. Prišli so v stik tudi z borci Tomšičeve, Serčerjeve in Gradnikove brigade, kar je posebej pozitivno vplivalo na moralo in borbenost enih in drugih. Prešernova brigada je v Ustju pod Krimom prevzela 26. avgusta devet težje ranjenih in nepokretnih borcev iz partizanske bolnišnice »Krvavice«. Na primitivnih improviziranih nosilih so ranjenci nepremično ležali pokriti z odejami in molče prenašali bolečine. Iz njihovih nemih pogledov pa je bilo upanje, da bodo varno prenešeni v zaledje. Pričela se je štiridnevna kalvarija za borce brigade, še bolj pa za ranjence, katere je bilo treba na ramenih prenesti po strmih pobočjih, po ozkih in vijugastih kozjih stezah, podnevi in ponoči, v dežju in neurju, poleg sovražnikovih postojank in morebitnih sovražnikovih zased. Čez global rečice Iške je kolona prispela na Kravovo peč, kjer je dobila še tri nepokretna ranjence. Brigada je krenila iz Kravve peči čez Bloško planoto, ki je bila pod nadzorstvom belogardističnih in italijanskih postojank proti travni gori, kjer so si borci nekoliko odpočili. Od tu je bilo potrebno ranjence prenesti še čez Ribniško dolino in tako od Italijanov in belogardistov zavarovano železniško progo Ljubljana – Grosuplje – Kočevje. Ko je kolona zavila mimo sovražnikovih postojank v Dolenji vasi pa so Italijani grozničavo streljali z minometi, tako, da se je ranjenec pridružil še nekaj novih.

Pohod je bil izredno težaven, neprestano je deževalo, borcem se je globoko vdralo v blato. Težko je reči, kdo je bolj trpel, borci (nosarji) ali ranjenci. Kravji žulji na ramenih so skeleti, borci so stiskali zobe, toda solze so jim same polzele po licih. Sprva so se nosarji menjali vsake pol ure, kasneje 20 minut, zadnji dan pa že tudi na vsaki dve minuti. To je bil dokaz popolne iztrpanosti od naporov večdnevnega pohoda. Kljub vsem težavam, trpljenju, lakoti in naporom je brigada po štirih dneh prispe-

la v vas Podstenice na Dolenjskem, kjer je oddala ranjenca. S tem je brigada uspešno opravila težavno in humano nalogo.

Nekaj besed je bilo rečenih tudi v bolnišnici »Krvavice«. Bolnišnica je kasneje dobila ime »Bercetova bolnišnica«. To je sicer prva partizanska bolnišnica ustanovljena na tem osvobojenem ozemlju Slovenije. Ustanovil jo je Franc Berce, domačin z Iga. Berce ni bil zdravnik, ali je kot bolničar delal vrsto let v vojaški bolnišnici v Beogradu, kjer se je naučil veliko koristnega, kasneje pa v NOV uspešno uporabljal.

Že v aprilu 1942 je v domačini postavil bolnišnico v bližini Iga, kasneje pa jo je prestavil na bolj varno mesto v sam Iški vintgar. Nova Bercetova bolnišnica je v skrajni sili lahko sprejela tudi do 80 ranjencev in bolnikov. S hrano in zdravili je bila zelo dobro oskrbovana, za kar so poskrbeli domačini v Iški vasi, na Škrlju in na Golem, za zdravila in sanitetni material pa celo ljubljanski gasilci. Še pred veliko italijansko ofenzivo julija 1942 je bolnišnico obklopo 600 Italijanov in nekaj domačih izdajalcev. Osebe bolnišnice je spravilo na varno vse ranjence, le enega ne, katerega so kasneje Italijani našli in ustrelili. Bolnišnico so tretji dan požgali. Kmalu je bila obnovljena, ter je delovala do kapitulacije Italije. Jeseni leta 1943 so zopet postavili Bercetovo bolnišnico, tokrat na Mokrcu. To pa so Nemci v januarju 1944 odkrili ter ujeli 7 ranjencev, dva nepokretna pa so na licu mesta ustrelili. Po tem žalostnem dogodku te bolnišnice niso več obnovili.

Zvečer na dan praznovanja je bilo pri domu v Iškem vintgarju javna seja sveta KS Iška vas. Tu se je zbralo precejšnje število krajanov in nas prešernovcev, pridružil se nam je tudi nekdanji komandant brigade (bil je komandant pri prenosu ranjencev) Milan Tominc. Ob tej priliki je odbor skupnosti Prešernove brigade podelil priznanja KS Iška vas in Janku Tavžlju v znak priznanja pri urejanju postavljanja spominske plošče in odkrivanju le-te, ter uspešno izvedene proslave.

LOVRO KOROŠEC-BRANKO

Newyorško priznanje na Rakitni

Lani jeseni je newyorška likovna ustanova Art Horizon poslala razpis in osebno vabilo našemu akademskemu slikarju Veljku Tomanu z željo, da posreduje nekaj posnetkov svojih del. Veljka Toman smo v našem glasilu že predstavili, prav pa je, da ponovno omenimo, da živi in ustvarja na Rakitni. Vabilo te kulturne ustanove je bilo poslano tistim likovnim umetnikom v svetu, ki odkrivajo neke nove tendence v likovni umetnosti. Naš slikar se je vabilu odzval in poslal na naslov omenjene ameriške ustanove pet diapositivov svojih del na temo krajskih motivov. Rezultat tega je bil, da so mu v prvih aprilskih dneh poslali takomerenovani Certificate of Excellence – izjemno priznanje za likovno delo na papirju (bilo je več tehnik). Posnetki njegovih del so bili tudi razstavljeni (vsega skupaj se je na razstavi predstavilo 20 avtorjev), eno izmed desetih diplom pa je prejel prav naš Veljko Toman. Nedvomno bo za našega akademskega slikarja to priznanje pomenilo novo spodbudo, mi pa mu ob tej priložnosti iskreno čestitamo!